

Formularz recenzji rozprawy doktorskiej
Rada Dyscypliny Nauki biologiczne
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Imię i nazwisko kandydata: **Mariusz Boćkowski**

Tytuł rozprawy doktorskiej: **Koncepcja usług ekosystemowych w zarządzaniu środowiskowym – współczesna rola parków narodowych w świetle spadku różnorodności biologicznej**

Promotor: **prof. dr hab. Małgorzata Grodzińska-Jurczak**

Promotor pomocniczy/drugi promotor/kopromotor (jeżeli powołany): -

Recenzent: **dr hab. Piotr Skórka, prof. IOP PAN**

1. **Wartość naukowa rozprawy**

a. *Oryginalność badań (25-200 słów):*

Zaprezentowana rozprawa doktorska ma bardzo nietypową formę. Składa się z opisu problemu i konkluzji w formie tradycyjnej rozprawy. Metodyka i oryginalne wyniki uzyskane przez doktoranta zaprezentowane zostały w formie rozdziałów w opracowaniu monograficznym. Badania prezentują interesujące podejście, oparte na koncepcji usług ekosystemowych, do rozwiązania problemu utworzenia Turnickiego Parku Narodowego. Poznanie postaw lokalnych interesariuszy z terenu nadleśnictwa Bircza i ich rzeczywista partycypacja w procesie tworzenia map usług ekosystemowych jest ciekawym i dosyć oryginalnym pomysłem.

b. *Wartość naukowa rozdziałów/artykułów (25-200 słów):*

Ocena naukowa rozdziałów jest bardzo utrudniona ponieważ stanowią one część większego opracowania monograficznego, które pełni również rolę popularyzatorską idei utworzenia Turnickiego Parku Narodowego. Powoduje to, że wyniki muszą być napisane w przystępny sposób, a jednocześnie detale i forma typowa dla artykułów naukowych są odsunięte nieco na dalszy plan. Niemniej, nawet jeśli opisy wyników mają nieco mniej standardową formę, to oparte są na dosyć dobrze ustalonej metodyce, do której mam nieco zastrzeżeń, opisanych w punkcie 4. Z natury rzeczy, opracowanie to ma charakter lokalny, dlatego ciężko oczekiwać, że wyniki te będą miały szerszy wpływ (wbrew temu co sugeruje tytuł rozprawy). Badania te dotyczyły jednak niezwykle istotnego problemu z punktu widzenia ochrony przyrody w Polsce i tworzą teoretyczne oraz praktyczne podwaliny do dalszych starań o utworzenie parku narodowego na tym bardzo cennym przyrodniczo terenie.

2. **Wartość merytoryczna rozprawy**

(umiejętność wprowadzenia w tematykę badawczą i jasność sformułowanych hipotez badawczych, dobór metod badawczych i narzędzi statystycznych do analizy danych, sposób przedstawienia wyników, krytyczna analiza wyników i umiejętność ich interpretacji na tle literatury przedmiotu, jasność i poprawność wniosków) (25-200 słów):

Tematyka badawcza i opis problemu zostały przygotowane bardzo dobrze. Dotyczy to tej części doktoratu mającej tradycyjną formę rozprawy. Opis idei parków narodowych oraz usług

ekosystemowych jest bardzo szczegółowy. Metody badawcze są z reguły poprawne, choć mam kilka uwag krytycznych, które przedstawiam w punkcie 4. Podobnie w przypadku analiz statystycznych, które są dosyć ubogie. Przykładowo odpowiedzi na poszczególne elementy ankiety mogłyby być analizowane przy pomocy analizy korespondencji, żeby sprawdzić jak poszczególne elementy ankiety korespondują z pozostałymi (np. jak dostęp do korzyści z przyrody ma się do zagrożeń tych korzyści). Prezentacja wyników jest miejscami niezbyt klarowna i mało syntetyczna, głównie poprzez liczne cytowania dużych fragmentów wypowiedzi uczestników badania. Nadmiar przytoczonych wypowiedzi respondentów (czyli surowych danych) może świadczyć o braku pomysłu na analizę takiego materiału. Interpretacja wyników jest w większości poprawna, choć brakuje w niej bezpośrednich i jasno opisanych rekomendacji, które zdaniem doktoranta, mogłyby doprowadzić do powstania Turnickiego Parku Narodowego.

3. **Poprawność redakcyjna rozprawy**

(układ pracy, jasność stylu, szata graficzna itp.) (25-200 słów):

Rozprawa ma nietypową formę, która powoduje, że doktorat nie jest zbyt spójny. Część wprowadzająca nakreśla szerokie problemy ochrony parków narodowych oraz usług ekosystemowych, zaś część wynikowa dotyczy jednego obszaru, który parkiem jeszcze nie jest. Ponadto część opisów problemu badawczego dubluje się w rozprawie i w rozdziałach. Styl jest poprawny. Szata graficzna nie budzi zastrzeżeń, choć w rozdziałach monograficznych znajdują się ilustracje (zdjęcia), które nie są cytowane w pracy. Wydaje mi się, że w przypadku tego doktoratu, lepszym rozwiązaniem byłoby napisanie tradycyjnej rozprawy, zamiast tworzenia kombinacji rozprawy i dwóch rozdziałów, z których jeden jest w zasadzie opisem metodyki. W tekście znalazłem kilka błędów gramatycznych.

4. **Uwagi krytyczne**

a) Tytuł rozprawy jest nieadekwatny do zawartości rozprawy. Rola parków narodowych jest poruszana we wstępie i dyskusji rozprawy, jednak nie jest przedmiotem badań. Praca dotyczy jednego obszaru, który na domiar złego, parkiem narodowym nie jest.

b) Uwagę zwraca bardzo liczne przytaczanie wypowiedzi respondentów. Sprawia to, że tekst jest opasty, a konkluzje są subiektywne, gdyż poparte pojedynczymi cytacjami uczestników badania. Moim zdaniem, wyniki pracy naukowej powinny mieć formę syntetyczną, czyli powinny być przeanalizowane. W przypadku tych danych, aż prosi się o analizę sentymentu, która w sposób obiektywny pozwoliłaby na badanie postaw interesariuszy oraz znacznie skróciłaby opis tej części wyników.

c) Analiza statystyczna jest niezbyt dokładnie opisana. Nie do końca rozumiem użycie testu Kruskalla-Wallisa, gdyż ciężko odnaleźć wyniki, które były tym testem analizowane. Przykładowo na rycinie 15 prezentowane są wartości średnie z przedziałami ufności.

d) W opisie metod i prezentacji wyników jest sporo niespójności. Przykładowo autor pisze, że dane dla trzech gmin połączono. Następnie prezentowane są wykresy z porównaniem poparcia w poszczególnych gminach.

e) W pierwszym zdaniu wyników (3.3.1). Autor pisze, że „nie wykazano istotnych różnic pomiędzy gminami dla jakiegokolwiek elementu skali” i odwołuje się do Ryc. 4. Niestety rycina ta w żaden sposób nie odzwierciedla tego stwierdzenia, gdyż ukazuje tylko procentowy udział odpowiedzi na poszczególne pytania, bez zróżnicowania na gminy.

f) Rycina 5 jest mało czytelna. Moim zdaniem nie ma większego sensu podawanie wartości liczbowych na wykresie słupkowym. Wystarczy, że jest tam informacja o liczebności próby. Ponadto, prezentacja słupków jest nieco dziwna, ponieważ wartości zerowe są również reprezentowane przez słupki (choć bardzo wąskie), co jest błędem.

g) Tabela 4 jest mało czytelna. Wynika to z faktu, że używane są kolory, które wyjaśnione są na Rycinie 5, ale w opisie nie ma do niej odnośnika. To samo tyczy się pozostałych tabel. W tabeli tej prezentowane są liczby wskazań (przeliczone na procenty). Ponieważ jest to porównanie trzech gmin, to aż prosi się o formalny statystyczny test zgodności tych frekwencji wyborów między gminami. Dlaczego takiego testu nie wykonano? Byłby on doskonałym wsparciem wszystkich twierdzeń postawionych przez autora w rozdziale 3.3.2., które w obecnej formie napisane są trochę „na oko”.

h) W całym opisie wyników autor powtarza w tekście wartości podane na wykresach, co nie ma większego uzasadnienia i wprowadza zamieszanie.

i) Na stronie 120 podawane są wartości p dla testów statystycznych, ale nie wyjaśniono jakich.

j) W analizach na stronie 122 lepiej było użyć ogólnych modeli liniowych, zamiast prostych korelacji. Pozwoliłoby to na uwzględnienie zmienności między badanymi gminami. W obecnej postaci istotne korelacje mogą wynikać z różnic w stopniu poparcia dla parku pomiędzy gminami. Ponadto, alternatywnym podejściem byłoby zrobienie tutaj analizy mediacji, co pozwoliłoby lepiej zrozumieć związki przyczynowo skutkowe między analizowanymi zmiennymi.

Interpretacja wyników

k) Czy Doktoranta nie dziwi fakt, że w badaniu jakościowym, odpowiedzi ekspertów z zakresu gospodarki leśnej są wyjątkowo zgodne? Uzasadnienie podane przez tych ekspertów wpisuje się idealnie w narrację prezentowaną publicznie w Lasach Państwowych, a Nadleśnictwo Bircza jest jednym z czołowych w propagandowym kreowaniu pozytywnego wizerunku Lasów Państwowych. Powstaje zatem pytanie, czy opinie zebrane przez tych ekspertów można uznać za reprezentatywne oceny jednostek, a na ile były przygotowanym wcześniej i uzgodnionym stanowiskiem osób biorących udział w badaniu. Problem ten ma zasadnicze znaczenie dla interpretacji wyników, ale Doktorant nie dyskutuje szeroko słabych stron badań.

l) Rozprawa zawiera podrozdział „Podsumowanie wyników”. W mojej ocenie tak z grubsza właśnie powinna wyglądać prezentacja wyników w pracy naukowej. Rozdział ten powiela informacje przedstawione wcześniej w pracy. Podejrzewam jednak, że został on stworzony na potrzeby czytelnika, który nie jest specjalistą/naukowcem.

m) We wnioskach końcowych, nieco brakuje zarysowania idei, jak doprowadzić do powstania Turnickiego Parku Narodowego. Przykładowo, kolejnym krokiem w badaniach na ten temat mogłoby być zapytanie mieszkańców na terenie Nadleśnictwa Bircza, jak powinno wyglądać funkcjonowanie parku, jeśli takowy miałby powstać. Wydaje się to o tyle ważne, że mieszkańcy czują się wyalienowani

od procesów decyzyjnych, a takie badania mogłoby nakreślić ścieżkę do zniwelowania barier uniemożliwiających utworzenie parku.

n) W badaniach okazało się, że poziom wykształcenia pozytywnie korelował z nastawieniem do idei parków narodowych. Wynik ten jest ciekawy i nasuwa kolejne pytania. Czy w mapowaniu partycypacyjnym brali udział przedstawiciele nauczycieli z lokalnych szkół? Grupa może mieć potencjalnie duży wpływ na kształtowanie postaw odnośnie ochrony przyrody wśród młodzieży, wydaj się więc, że przeprowadzenie takiego badania wśród tej grupy zawodowej jest niezmiernie ważne. Podobnie, należałoby przeprowadzić podobne badanie wśród duchowieństwa. Wiadomo, że lokalne parafie skupiają lokalną ludność, a księża mogą mieć duży wpływ na postawy mieszkańców względem przyrody. Czy Doktorant jest w stanie określić, ile osób biorących udział w badaniu należało do tych dwóch grup zawodowych?

5. **Ocena końcowa** (uzasadnienie 25-200 słów):

Oceniana rozprawa doktorska stanowi ciekawe podejście koncepcyjne do problemu ochrony przyrody na terenie planowanego Turnickiego Parku Narodowego. Doktorant przeprowadził ciekawe i szczegółowe badania, w których partycypowali lokalni mieszkańcy. Praca z pewnością dostarcza podstaw metodologicznych i wytycznych do prób ochrony przyrody na opisywanym terenie oraz w nowych obszarach.

Ja, niżej podpisany stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska **Mariusza Boćkowskiego** spełnia wymagania art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 z późn. zm.) i wnioskuję do Rady Dyscypliny Nauki biologiczne Uniwersytetu Jagiellońskiego o dopuszczenie **Mariusza Boćkowskiego** do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

TAK

Ja, niżej podpisany wnioskuję o wyróżnienie rozprawy doktorskiej. Uzasadnienie wniosku (25-200 słów)

NIE

01.08.2022

data sporządzenia recenzji

.....
podpis recenzenta

INFORMACJE DLA RECENZENTA: